

GRADNJA DELAVSKEGA DOMA V TRBOVLJAH

TINE LENARČIČ

Prihodnje leto bo deset let, odkar je bilo slavnostno odprto novo kulturno središče — Delavski dom v Trbovljah. Čeprav je poteklo razmeroma že precej časa od začetka gradnje pa tudi od dneva otvoritve, vzbuja gradnja te velike stavbe še vedno določeno pozornost. V naši ožji pa tudi širši domovini je malo objektov, ki se lahko merijo po svojem obsegu, funkcionalnosti, graditvi in obisku z novim delavskim kulturnim središčem v Trbovljah. Edinstven pa je najbrž primer pri nas in tudi onstran meja po načinu organiziranja, izvedbe in poteka njegove graditve. Da ohranimo sedanjemu in bodočemu rodu vsaj nekaj osnovnih podatkov o pripravah in poteku njegove graditve, navajamo v naslednjih vrsticah nekaj informacij.

Trbovlje so bile pred zadnjo vojno znane predvsem po premogovniku, cementarni in elektrarni, zlasti pa so bile znane kot nekaj center revolucije idej in dejanj proletarcev zasavskih revirjev. Čeprav kopljejo v Trbovljah premog že od leta 1804 dalje, niso imeli rudarji praktično nobenega kulturnega doma, ki bi bil primeren za uprizorjanje vseh vrst kvalitetnih prireditev. Posamezna društva in organizacije so sicer imele manjše domove, vendar je ostal problem osrednje kulturne institucije vedno odprt in nejasen.

Spomladi 1947 se je na pobudo Lojzeta Ribiča zbrala skupina dela voljnih domačinov, ki so iz lastnega nagiba in iz ljubezni do svojega domačega kraja hoteli sodelovati pri gradnji novega kulturnega doma v Trbovljah. Pripravljen je bil načrt za njegovo gradnjo vzdolž novo zgrajenega športnega stadiona. Objekt naj bi služil kulturi in telesnovzgojni dejavnosti. Zavoljo različnih mnenj in sugestij republiških organov in spričo nastalih gospodarskih težav v naslednjih letih je gradnja ostala neinteresantna. Ideja o dejanskem pričetku gradnje pa je ponovno vzknila 4. marca 1952. Na pobudo Alojza Ribiča, direktorja rudnika Trbovlje-Hrastnik, je sklical takratni sekretar mestnega komiteja ZK Jože Pikel tega dne zastopnike vseh prosvetnih, kulturnih in telesnovzgojnih društev ter organizacij na pogovor z namenom, da se porazgovore o stanju kulture in športa v Trbovljah. Pravi cilj pogovora je bil — gradnja novega delavskega doma. Potrebo po novi gradnji je Ribič utemeljil s tem, da je obstoječi delavski dom star in dotrajan, nefunkcionalen, nehigieničen, majhen, skratka nepriimeren za nadaljnje delo na kulturno-pro-

svetnem področju. Omenjena je bila misel, da bi zgradili nov dom na temeljih dečjega in kasneje trgovskega doma v Vodah, tj. na Trgu revolucije, kar pa se je kasneje izkazalo za neprimerno iz različnih vzrokov.

Iniciativni odbor, ki se je odslej že imenoval gradbeni odbor, je na svoji prvi seji dne 28. marca 1952 po živahni razpravi določil lokacijo, kjer dom sedaj stoji, tj. na platoju med rudarskim in starim delavskim domom, predvsem zavoljo njegove lege v centru mesta, deloma pa tudi iz tradicionalnih razlogov. Rudarski dom je bil revolucionarno žarišče, stari delavski dom pa torišče dela na kulturnem in telesnovzgojnem področju drugih naprednih delavcev. Vsak izmed obeh domov je opravil v trboveljski zgodovini svojo pomembno vlogo, vendar pa je oba čas prerasel. Potem ko je iniciativni odbor utrdil svojo organizacijo, dobil prva denarna sredstva, je tudi že določil približno velikost in vrste prostorov. Sprva je kazalo, da bodo nastale večje težave pri izbiri projektov, ker so nekateri arhitekti, ki so imeli izkušnje na tem področju, ponujeno nalogo odklonili. Nastale pa so večje težave in prva preizkušnja med samimi člani iniciativnega oziroma gradbenega odbora. Nekateri so brž popustili, brž ko se je akcija dejansko pričela tudi izvajati in ko so prvič podvomili v uspešen konec začetega dela. K sodelovanju je bila povabljena vsa javnost po časopisju in posebnih obvestilih, zlasti pa še kulturniki, strokovnjaki, organizacije, podjetja, oblastne in družbeno-politične skupnosti ter posamezniki.

Medtem ko so potekala pripravljala dela pri urejevanju gradbišča, so projektanti pripravili programsko skico, ki je zavoljo dobre izdelave obveljala tudi kot idejni projekt.

Slovesen pričetek gradbenih del je bil na nedeljo, 19. aprila 1953 ob navzočnosti okrog 500 občanov. Po otvoritvenem govoru je Alojz Ribič zasadil prvo lopato, delavska godba in pevci Zarje pa so nadaljevali s programom. Stekla je gradnja najpomembnejšega kulturnega objekta v Sloveniji. Nihče ni računal na to, da bodo sami domačini kos izredno zahtevni nalogi. Mnogi strokovnjaki, funkcionarji in mnogo občanov je s strahom zmajevalo z glavo, kadar so pokukali skozi odprtine plota na veliko gradbišče, češ, to delo ne bo nikoli dokončano.

Vendar šlo je. Opravljena so bila sondažna dela, predstavljeno koleno potoka v dolžini 90 m, opravljeni veliki izkopi, izkopani in za-

betonirani globoki in široki temelji ter večja rušenja. Tokrat je bilo pri nas menda prvič uspešno preizkušeno betoniranje z zapihovanjem betona po ceveh od priprave do mesta betoniranja. Do konca leta 1953 so bili zabetonirani temelji in zgrajen spodnji del obsežnega foyerja s kotlarno, sanitarijami itd. Vmes je gradbeni odbor stalno pritiskal na projektantsko podjetje za načrte, občani so zbirali star gradbeni material, staro železo, les pri kmetih itd. Z enakimi deli se je gradnja nadaljevala vsa nadaljnja leta. Kot vedno pri takih gradnjah, je bilo pomanjkanje denarja na dnevnem redu. Po toliko letih stalnega zbiranja, posredovanj, da ne rečemo prosjačenja v vseh mogočih oblikah in na najrazličnejših instancah, hkrati pa prepričevanje, da gradnja ne gre v škodo standarda ljudi, pač pa prav nasprotno v njihovo dobro, je nastopila določena utrujenost. Vendar pa ta utrujenost ni bila nikdar tolikšna, da bi omajala zaupanje članov gradbenega odbora v končno dograditev, čeprav so bili izpostavljeni najrazličnejšim zlonamernim pripombam preko radia, časopisov, na raznih zborovanjih itd. Prav od teh smo pričakovali največjo pomoč, rezultat pa je bil prav nasproten. Največje priznanje začetnemu delu so bili večkratni obiski tovarišev Kardelja, Marinka, Sergeja Kraigherja, Lidijske Šentjurčeve, Vide Tomšičeve in številnih drugih vodilnih tovarišev. Vedno se je za gradnjo izredno zanimal Miha Marinko, tedanji predsednik Ljudske skupščine LRS. Zaradi omejenosti prostora pač ni mogoče opisati na tem mestu ne samo pomembnih, pač pa tudi ne večjih del, ker bi bil prispevek preobsežen.

Kljub neštevilnim težavam je bil dom dograjen in slavnostno odprt 29. novembra 1956 ob navzočnosti množice domačinov in drugih prebivalcev Zasavja. Ob navzočnosti pet tisoč prebivalcev je najprvo orisal priprave na gradnjo, potek gradnje, pomembnost objekta za vse Zasavje predsednik gradbenega odbora Lojze Ribič. Slavnosten govor je imel Miha Marinko, ki je takoj nato novo zgrajeni dom tudi odprl in predal javnosti v uporabo. Vsi navzoči so si nato ogledali prostore.

*

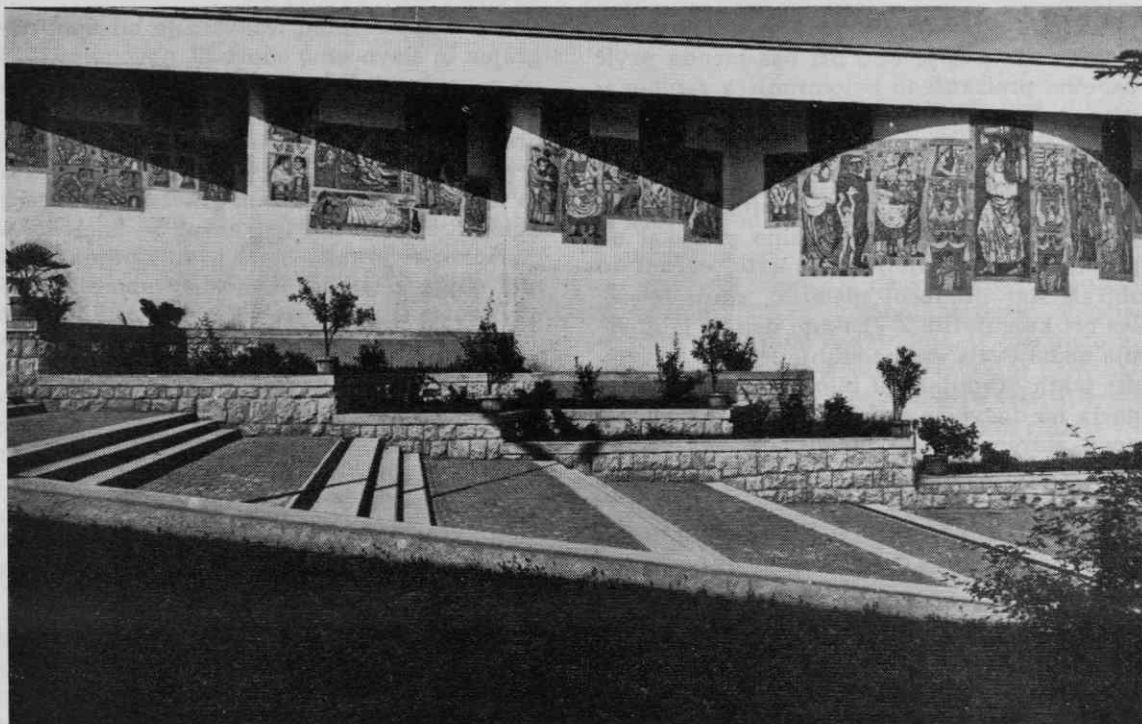
Novo zgrajeni Delavski dom stoji v centru mesta Trbovlje na Trgu svobode. Po urbanističnem načrtu je bilo treba pred gradnjo odstraniti 5 zgradb, med drugim tudi stari delavski dom. Stavba stoji na koti 236 m, povezana je z gornjo in spodnjo cesto s širokim stopniščem oziroma z rahlo naklonjeno rampo.

Med krovno ploščo in podom v foyerju so prostori za občinstvo — dvorana in foyer. Arhitektonska plastičnost je dosežena z razgibanimi zamaknjenimi zidovi in z izzidki z valovitimi strehami. Zaradi posebnosti terena v Trbovljah ni bilo mogoče v centru mesta najti ustreznije lokacije, da bi celotna zgradba lahko prišla jasneje do izraza. Zato so pogledi na celoten objekt nekoliko zastrti iz nekaterih glavnih smeri. Na pročelju je večja kompozicija v mozaiku v skupni izmeri 84 m². Umetnina ponazarja rudarjevo življenje na delu, doma, v družbi, kulturnem udejstvovanju, boju za svobodo itd.

Vsaka od večjih dvoran ima svojo lupino, na kateri leži krovna nosilna konstrukcija.

Pročelje Delavskega doma (Foto: Janez Kališnik)

Mozaiki na pročelju (Foto: Janez Kališnik)

Strop v gledališki dvorani je školjkast, v kino dvorani pa raven, oboje pa akustično prirejeno. Med krovno ploščo je viden obris obeh dvoran in prostor — stolp nad odrom.

V domu so tile glavni prostori:

a) vhodni foyer z blagajno, garderobo, okrepčevalnico, sanitarijami,

b) glavni foyer, od koder je dostop v vse važnejše prostore; primeren je za obsežne razstave in zborovanja ter sprejme okrog 2000 ljudi,

c) leva stranska dvorana je predavalnica s 150 sedeži,

č) kino in koncertna dvorana ima 500 sedežev; k dvorani sodi še kinooperaterska kabina z dvema projekcijskima aparatoma,

d) gledališka dvorana ima nagnjen prostor, je brez balkona in ima skupno 464 tapetiranih sedežev in 100 stojišč. Ima obliko školjke in obešen lesen strop elipsaste oblike. Orkestrski prostor je grajen za 40 godbenikov,

e) gledališki oder ima vrtljivo krožno ploščo, horizont, odrski mostiček, galerije, železen zastor in 16 potegov, dovozno rampo, potrebno število svetil in drugih instalacij,

f) desna stranska dvorana je kadilnica, ki se uporablja tudi kot pevška vadbena soba,

g) upravni del zgradbe ima tri nadstopja. Tu so delavnice, stanovanje, garderobne sobe za nastopajoče, shrambe, sanitarije itd.,

h) vsa zgradba je podkletena. Ti prostori so namenjeni za kotlarno, skladišča kuriva, klimatske komore, cevovode, zračne kanale, transformatorsko postajo itd.

Vsi prostori v domu so ogrevani oziroma zračeni s centralnim ogrevanjem kombinirano s klimatskimi napravami.

*

Delavski dom je projektiralo več projektantov. Nadvse uspešna in izredno požrtvovalna sodelavca sta bila glavni projektant ing. arh. Marko Župančič (idejni projekt, glavni elaborat, detajli, notranja oprema) in ing. Lojze Čigon (statika in armaturni načrti). Poleg teh dveh glavnih izvajalcev naloge so sodelovali še ing. arh. Oton Gaspari (gradbeni program, idejni projekt, glavni elaborat), ing. B. Pogačnik (proračun del), ing. C. Pogačnik (kanalizacija), Rudi Cestnik (kino kabina), ing. I. Wagner (železna strešna konstrukcija nad odrom), ing. M. Pleskovič (preložitev kolena struge), ing. B. Likar (vodovod, toplovod, klimatske naprave), ing. Plazzerian, ing. S. Metelko, E. Sonnenwald in Š. Pečar (električne instalacije), ak. slikar prof. Marij Pregelj (stenski mozaik), Fr. Šoba in ing. S. Hercog (vrtljivi krožni oder, železna zavesa, odrski mostiček in potegi) in ing. arh. J.

Černivec (nasveti in projektiranje odrskih naprav).

Sodelovala so še naslednja projektantska podjetja: Slovenija-projekt, Ljubljana (idejni in glavni projekt), Elektrosignal, Ljubljana (projekt električnih instalacij), Zavod za nizke gradnje, Ljubljana (projekt za prestavitev kolena struge), Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij LRS, Ljubljana (preiskava terena in preizkušnja gradbenih materialov), Elektro Trbovlje (načrt preureditve transformatorske postaje) in Iskra, Kranj (načrt preureditve kino kabine in kino instalacij).

Izvajalci posamejnih del pa so bili: vsa dela pri izgradnji doma je vodil odbor za graditev delavskega doma Trbovlje, ki je bil hkrati tudi investitor, tehnično delo je izvajal gradbeni oddelek rudnika Trbovlje-Hrastnik (gradbena in deloma obrtniška dela), strojna tovarna Trbovlje (krožni vrtljivi oder, železna zavesa), Kovinsko podjetje, sedaj Klima Celje (vodovod, toplovod in klimatske naprave), Obrtno podjetje Rado Klenovšek, Trbovlje (električne instalacije), Elektro-Trbovlje (transformatorska postaja), Mineral, Ljubljana (teraco tlak, kamniti tlak, rustika), Strojno mizarstvo Trbovlje (strop v gledališki dvorani, oprema v spodnjem foyerju), Komu-

nala Trbovlje (garderobne mizice in orkestrski prostor), Pleskarstvo-črkoslikarstvo, Trbovlje (slikarska in pleskarska dela), Anton Žužek, Ljubljana (praskani stropni omet in mavčna dela), Alfio Tambooso, Ljubljana (mozaik), Alojz Žmuc, Ljubljana (svetila v foyerju in gledališki dvorani), Tovarna Stol, Kamnik (vsi sedeži), Lava, Celje (parket), Iskra, Kranj (kinoaparature), Obrtno podjetje S. Šinkovec, Ljubljana (dobava in montaža odrskih svetil), Kremen, Novo mesto (glavno vhodno stopnišče), Obrtniška dela, ki jih je opravljal investitor v lastni režiji, so vodili: kovinska dela — Franc Novak, kleparska in krovna dela — Janez Zalaznik, slikarska in pleskarska dela — Ivan Lenarčič, mizararska dela — Viktor Simčič, tapetaniška dela — Viktor Dular.

Tehnični vodje gradnje so bili:

Mirko Ranzinger, višji gradbeni tehnik, Tone Božič, gradbeni tehnik, Silvo Rejc, gradbeni tehnik, Jelko Zoltan, polir.

V vseh letih gradnje, tj. od leta 1953 do otvoritve 29. novembra 1956, je bilo pri gradnji doma poprečno zaposlenih 68 delavcev raznih strok, opravljenih je bilo ca. 80.000 delavnikov, 34.000 prostovoljnih delovnih ur, bilo je 36 lažjih nesreč pri delu, izkopane zemlje je bilo skupno 8596 m³, vsa dela pa

Gledališka dvorana (Foto: Janez Kališnik)

so bila opravljena v 1049 delovnih dneh. Zazidana površina znaša 3.023 m², etažna površina 6444 m² in zazidalna prostornina 37.914 kubičnih metrov.

*

Dom je bil zgrajen v glavnem s sredstvi trboveljskih kolektivov, občine Trbovlje, nekdanjega okraja Trbovlje, vseh delovnih ljudi, kmetov ter številnih podjetij po vsej Sloveniji.

Vsa dela v zvezi z gradnjo je vodil odbor za graditev delavskega doma in to ves čas gradnje popolnoma brezplačno. Sestavljali so ga naslednji člani:

Lojze Ribič, predsednik, Milan Kožuh, podpredsednik, Tine Gosak, član z nalogo, da zbira material, Tone Mahkovec, blagajnik, Tine Lenarčič, tajnik, Jože Čibej, član, ki skrbi za transport materiala, Franc Novak, član, ki skrbi za funkcioniranje mehanizacije in za razna kovinska dela, Mirko Ranzinger str., član, za tehnično vodstvo gradnje, Vencelj Miklavčič, član, za zbiranje materiala, Jože Skrinar, član, za zbiranje materiala in funkcioniranje elektroinstalacijskih naprav med gradnjo.

Glavno breme vsega dela je ležalo na plečih Milana Kožuha. Bil je neuničljiv in izreden organizator dela v vseh pogledih.

Poleg članov gradbenega odbora so tesno sodelovali z njim še naslednji sodelavci: Jože Pikel, Lojze Dular, Ivan Šorn, Avgust Povše, Silva Pleskovič, ing. Vinko Preželj, Juro Božič, Vilj Knez, Karel Malovrh, Ivan Zupančič in Jože Levec.

*

Za otvoritev doma 29. novembra 1956 je bil imenovan poseben odbor. Vodil ga je Tine Lenarčič. S sodelovanjem vseh kulturnih delavcev je bil pripravljen in izveden otvoritveni program izključno le z lastnimi močmi. Prva, tj. otvoritvena predstava v domu je bila drama Ivana Cankarja »Hlapci« v izvedbi gledališča Svobode-center Trbovlje, v naslednjih dneh pa so bile še naslednje prireditve: Opera A. Foersterja »Gorenjski slavček« v izvedbi Svobode-center Trbovlje, simfonični koncert domačega simfoničnega orkestra pod vodstvom dirigenta Albina Weingerla in 4 solistov, drama M. Kranjca Pot do zločina v izvedbi Svobode II Trbovlje, koncert štirih pevskih zborov Svobode-center, Svobode II in Svobode Zasavje, pod vodstvom dirigentov Jožeta Skrinarja, Staneta Ponikvarja in Albina Weingerla, nadalje ko-

medija L. Fjodorova Matura v izvedbi Svobode-Zasavje, Trbovlje, koncert delavske godbe Svobode-center Trbovlje z dirigentom Antonom Hudarinom, prosvetni večer v izvedbi Svobode II, glasbeni večer malih v izvedbi glasbene šole Trbovlje in z dirigentom Albinom Weingerlom in končno za zaključek družabni večer s plesom v velikem foyerju. Slavnostne predstave so bile v času od 29. novembra do 8. decembra 1956.

*

Delavski dom upravlja poseben družbeni organ — upravni odbor, katerega imenuje na dve leti občina Trbovlje, poslovanje pa vodi upravnik. Vsako leto obiše raznovrstne predstave v Delavskem domu poprečno 240.000 ljudi. V domu imajo svoje društvene prostore: DPD Svoboda-center, gledališče, moški pevski zbor Zarja, mešani pevski zbor Slavček, mladinski pevski zbor, RELIK-revirski likovniki, lutkovni oder, nadalje glasbena šola z vsemi oddelki, občinski stanovanjski sklad in arhiv občine Trbovlje (v kletnih prostorih).

V mnogih deželah so zgradili v preteklih stoletjih velike in znamenite stavbe — kulturne, športne, poslovne, zdravstvene itd. in to mnogokrat na račun zemeljskega bogastva in pridnosti podložnih dežel. Danes predstavljajo te stavbe morda vsaka zase pomembno zgodovinsko in umetniško vrednost. Trbovlje pa, ki so od začetka XIX. stoletja dalje dajale gospodarjem rudnika visoke dobičke, so se ponašale lahko le s stanovajnskimi kolonijami Dobrna, Žabja vas, Glažuta, Bukova gora, Polaj itd. Zato naj zgrajeni dom hrani spomin na vse trboveljske rodove in vse rudarje in druge delavce, ki so v poldrugem stoletju z žuljavimi rokami in prepotenimi obrazi služili zase in za svoje družine boren kos kruha, pri tem pa imeli tako malo priložnosti za kulturni dvig in izobrazbo. Služi pa naj tudi kot spomin številnim občanom, ki so darovali svoje življenje v zadnji vojni proti okupatorju za osvoboditev domovine.

Delavski dom torej stoji. Brez pomena je, da bi podrobno naštevali številna potovanja, seje, sestanke, pomanjkanje materiala in še bolj denarja, posredovanja, prošnje, zatajevanja itd. Vseh naštetih ovir ni mogoče rekonstruirati in prikazati z nobenimi besedami. Ob tem se moramo, če smo nepristranski, nekoliko zamisliti. Vsi člani gradbenega odbora so opravljali več let vse delo prostovoljno, brez plačila in nagrad, vendar pa z največjim optimizmom in dobro voljo. Kljub tisočerm težavam so hoteli postaviti

v centru slovenske premogovne industrije dostojen kulturni dom, preteklim rodovom v čast in spomin, sedanjemu in bodočim v korist. Kulturna dejavnost v domu pa naj poglavlja izobrazbo, širi srčno kulturo, vzgaja

poslušalce in gledalce v dostojne in izobražene občane ter jih oplaja z dosežki civilizacije. Temu cilju se Delavski dom v Trbovljah doslej ni izneveril in upamo, da bo v prihodnje še uspešneje deloval v tej smeri.

»DOMOVINA« (1867—1869)

BRANKO MARUŠIČ

(Nadaljevanje)

OSTALI POLITIČNI IN NADZORSKI KONCEPTI »DOMOVINE«

Omenili smo že, da je prvi letnik »Domovine« spremljal tekoče politično življenje v previdni oddaljenosti, zato pa se je že kar prva številka drugega letnika lotila v članku »Politiške reči« obravnave novo nastalega položaja po sprejetju decembrske ustave leta 1867. Od tega časa dalje je s primernimi komentarji spremljala vse važnejše politične dogodke, njena izvajanja smo zgoraj že v dokajšnji meri spoznali, zato naj v sledečem navedeno dopolnimo s pogledi »Domovine« na svetovna dogajanja, domače razmere in na posamezne probleme, ki jih je bila prisiljena obravnavati.

Poročila o svetovnih dogodkih in komentarji so povzeti iz različnega časopisja, ki ga je uredništvo prejemale. Kljub temu pa v teh prispevkih zasledimo dokaj široko Marušičevo razgledanost in poznavanje problemov. Že prva številka »Domovine« prinaša značilen komentar: »Glede na notranjo svojo uredbo-ustavo je naša Avstrija morda še bolj razrušena, še v večje težave zapletena, kot so bile njene nemile razmere na zunaj; celó glavni zidovi državnega poslopja, zdi se, da se majajo. Narodi, ki v njem prebivajo, so nemirni in čutijo nevarnost ter v zborih in po časnikih vladi svoje dobre ali neumne svete ponujajo in nekteri prav predrzno silijo; tudi vlada sama resno premišljuje, kaj in kako bi bilo storiti, kako bi se dalo to staro poslopje tako prezidati, da bi bilo prebivavcem všeč in sedanjemu času primerno. Škoda le, da se zidarji, kakor pri babelskem stolpu, nič kaj ne razumejo.«¹ V naslednji številki končuje taka razglabljanja: »Sila kola lomi; brž ko ne bo moral On, ki nas je leta 1860 na ustavnih voz posadil, sam obračati ga in sam prave poti iskati... in če se stranke nečejo in ne morejo sporazumeti, da bi pomagale izvleči ga in spraviti na pravo pot, kaj bo tedaj storiti? Odgovorite nam vi modri, 'ustavi zvesti' vekači, ki vam je vsaka oktrojena pičica (tj. vse, kar cesar s svojim mi-

nistrstvom sam ob sebi naredi, brez državnega ali deželnih zborov) gnjusoba, dasi meri morda na pravičnejšo popravo ustave, ki je sama le tudi oktrojena.«² Marušič je zagovarjal skorajšnjo in srečno poravnavo z Ogrri, sicer pa je o dogodkih v dunajskem državnem zboru, ki je pretresal vprašanje bodoče ureditve monarhije, zelo skopo poročal. Spoznali smo, da je Marušič kasneje Svetčevo zadržanje v državnem zboru zagovarjal, toda zanimivo, da je ob poročanju o adresi nemške večine v državnem zboru 5. junija govoril o nedoslednosti slovenskih poslancev in pri tem omenil »Novice«, ki so tako ravnanje zagovarjale.³ V tem času je prejel avstrijski monarh ogrsko krono v Budimpešti. Za to priliko je »Domovina« poročala: »Nočemo se danes ozirati nazaj, nečemo premerjati s kritikarskimi očmi dolge, ovinkov polne poti, ki jo je teh let prehodila politika avstrijska, preden se je dospela do slavnega tega opravila; miruje naj sedaj politika! Nemilost (glede na politiko) zagrnimo z zagrinjalom pozabljenja, prihodnost pa, — prihodnost je že zagrnjena, in tako vdajmo se sedanjosti.«⁴ Besede zopet odsevajo Marušičevo »udajanje usodi« in pričakovanje rešitve, ki naj bi jo prinesel čas, ob priliki kronanja je še zapisal značilni stavek: »Da si nismo prijatli madžjarizma in politiki madžjarski, vendar ne moremo si kaj, da bi originalnemu temu narodu k globoverskim in vitežkim njegovim šegam in vdanosti njegovi do starih častitljivih zročil prisrčno ne čestitali.«⁵

Ob poročanju o glasovanju v državnem zboru 17. oktobra 1867 za spremembo februarke ustave na podlagi dualizma je Marušič obljubil, da bo ob drugi priliki kaj več napisal, z isto napovedjo je zaključil tudi poročanje o sprejetju oziroma potrditvi decembrske ustave. V prvi številki drugega letnika je načela »Domovina« tudi to vprašanje in Marušič se je kasneje pohvalil, da je bil prvi, ki se je oglasil v novo nastalem političnem položaju. Članek je obsežen in zanimiv pogled Marušičevega političnega komentator-